

УДК 336.2

DOI:10.5281/zenodo.11915505

В.В. Макогон, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ ВІДШКОДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ШКОДИ ДО МЕХАНІЗМУ НАРАХУВАННЯ ПДВ

Екологічні проблеми є невід'ємною частиною існування людської цивілізації. Серед фінансових факторів їх мінімізації провідна роль належить принципу "забруднювач платить" [1]. Він передбачає, що забруднювачі повинні покривати збитки, пов'язані зі шкодою навколишньому середовищу. Однак на його реалізацію накладено значне кола екологічних, інституційних та соціально-економічних обмежень (зокрема, вміст свинцю у викидах вихлопних газів, автомобільний транспорт, акцизи на паливо, мішки для сміття з передоплатою).

З екологічної точки зору важко встановити стандарти для вимірювання забруднення та шкоди. На інституційному рівні законодавці змушені спрямовувати кошти "в першу чергу" на природоохоронні заходи і політику, а не в державний бюджет в цілому [1]. При цьому не враховуються деякі моменти. По-перше, забруднення навколишнього середовища часто є багатофакторним явищем, в якому можуть брати участь кілька суб'єктів. По-друге, не завжди можливо точно визначити вартість втрат. По-третє, перерахування доходів від зборів до спеціальних фондів не відповідає принципу універсальності податків [2].

З соціальної точки зору екологічні податки можуть викликати труднощі через витрати на дотримання юридичних і адміністративних вимог [3], ризику розмивання податкової бази [4] і уповільнення економічного зростання [5], складності визначення податкових ставок [6], спотворення конкуренції [7], фіскальний регрес [8].

Дослідники пропонують адаптувати акцизи до несприятливих зовнішніх впливів на основі принципу "забруднювач платить" [11]. Т. Куршен [12] пропонує встановити двосторонній податок на викиди CO₂, який застосовується до сукупного вуглецевого сліду продукту під час його споживання. Дж. Стігліц [13] пропонує ввести двосторонній ПДВ, що стягується на кожному етапі продуктового ланцюга і перекладається на споживачів. Р. Моррісон [16] обґрунтовує екологічний ПДВ як засіб зниження забруднення, виснаження та екологічних втрат. Дж. Альбрехт [14] пропонує використовувати оцінку життєвого циклу (LCA) для визначення товарів, що оподатковуються

"зеленими" податками. Деякі дослідники підкреслили необхідність грошового ОЖЦ (LCA) [15]. Де Каміліс та М. Горальчик [9] також пропонує встановити ставку ПДВ на товари та послуги на основі LCA. Відповідно до запропонованого підходу акциз пропонується замінити податком на шкоду навколишньому середовищу і податком на додану вартість (податок на шкоду і додану вартість – DeVAT).

Оцінка життєвого циклу (LCA) визначає потенційний вплив на навколишнє середовище на всіх етапах життєвого циклу товару чи послуги (видобуток, виробництво, розповсюдження, використання та утилізація). Вплив оцінюється на основі різноманітності екосистем, здоров'я людини та збереження природних ресурсів. Слід зазначити, що наслідки зміни клімату, виснаження стратосферного озонного шару, токсичності для людини і навколишнього середовища, іонізуючого випромінювання, утворення легких окислювачів, підкислення океану, евтрофікації, землекористування і видів комплексної ручної оцінки життєвого циклу можуть бути зібрані і зважені. Його слід використовувати для коригування впливу товару чи послуги та ставок ПДВ.

Категорія "екологічний збиток" відноситься до визначення показників найвищого ступеня небезпеки, тобто здоров'я людини, якості екосистеми, природних ресурсів тощо та обчислюється зважаючи на погіршенні показників, що їх характеризують[10]. Не лише як загроза окремим особам та майну, а й як загроза особистості, суспільству, економіці тощо.це також визначається як втрата бажаного, незалежно від контексту. Як результат, збитки, пов'язані з виробництвом та споживанням, можуть мати економічний чи соціальний вимір, що виходить за рамки класичного ДМС. Податок на збитки та податок на додану вартість (позов) повинні тлумачитися як акциз відповідно до Закону про LCA.

Податок на шкоду та додану вартість (DaVAT), заснований на LCA товарів та послуг, зменшує шкоду здоров'ю людини, ресурсам, навколишньому середовищу, часу, простору та переміщенню інших категорій забруднення. Основний сенс запровадження DaVAT полягає у сприянні зменшенню загального впливу на навколишнє середовище на додаток до зменшення витоку та зміни впливу на навколишнє середовище. Таким чином, DaVAT - це не лише інструмент для зменшення впливу виробництва та споживчої діяльності на навколишнє середовище, але й новий інформаційний та консультативний інструмент як для бізнесу, так і для споживачів, який повинен допомогти їм прийняти правильні інвестиційні рішення та рішення про перехід на споживання зеленої енергії. Навіть якщо загальна сукупна екологічна

оцінка не зазнала суттєвих змін (слабкі сторони компенсуються сильними сторонами), все одно можливо знизити кінцеву ціну товару або збільшити прибуток.

Інформаційні джерела

1. OECD (1972) Recommendation of the council on guiding principles concerning international economic aspects of environmental policies. Council document n° C(72)128. Paris, France
2. De Sadeleer N (2014) EU environmental law and the internal market. Oxford University Press, Oxford
3. Pavel J, Vitek L (2012) 15 transaction costs of environmental taxation: the administrative burden. In: Handbook of research on environmental taxation. Edward Elgar, Cheltenham, pp 273–282.
4. Kosonen K (2010) Why are environmental tax revenues falling in the European Union? In: Critical issues in environmental taxation: international and comparative perspectives, vol 8. Oxford University Press, Oxford, pp 37–51
5. Barker T, Köhler J (1998) International competitiveness and environmental policies. Edward Elgar, Cheltenham, UK
6. Mankiw NG, Taylor MP (2014) Economics. 3rd revised edition. Thomson learning, Andover, UK
7. Vogelaar FOW (1994) Towards an improved integration of EC environmental policy and EC competition policy: an interim report. In: Annual proceedings of the Fordham corporate law institute 22, pp 529–564
8. Ekins P, Dresner S (2004) Green taxes and charges: reducing their impact on low-income households. Joseph Rowntree Foundation, London
9. De Camillis C, Goralczyk M (2013) Towards stronger measures for sustainable consumption and production policies: proposal of a new fiscal framework based on a life cycle approach. Int J Life Cycle Assess 18(1):263–272.
10. Guinée JB, Gorée M, Heijungs R, Huijbregts M. (2002) Handbook on life cycle assessment. Operational guide to the ISO standards. Kluwer Academic Publishers, New York
11. Pigou AC (1920) The economics of welfare. McMillan&Co, London
12. Courchene TJ, Allan JR (2009) Climate change: the case for a carbon tariff / tax. Policy Options 29:59–64
13. Stiglitz JE (2013) Sharing the burden of saving the planet: global social justice for sustainable development. In: Kaldor M, Stiglitz JE (eds) The quest for security: protection without protectionism and the challenge of global governance. Columbia University Press, New York, pp 161–190.
14. Albrecht J (2006) The use of consumption taxes to re-launch green tax reforms. Int Rev Law Econ 26(1):88–103.
15. Pizzol M, Weidema B, Brandão M, Osset P (2015) Monetary valuation in life cycle assessment: a review. J Clean Prod 86:170–179.
16. Morrison R (2007) Markets, democracy & survival. Writer's Publishing Cooperative, Warner